

Senka Gazibara, Likovi dječaka i djevojčica u djelima Sanje Pilić
Život i škola, br. 21 (1/2009.), god. 57., str. od 95. do 107.

Senka Gazibara

LIKОВИ ДЈЕЧАКА И ДЈЕВОЈЧИЦА У ДЈЕЛИМА САНЈЕ ПИЛИЋ

Sažetak: U članku se govori o četiri romana za mlade autorice Sanje Pilić: *O mamama sve najbolje*, *Mrvice iz dnevnog boravka*, *Sasvim sam popubertetio* i *Jesam li se zaljubila*? Istaknut će se važnost autorice u hrvatskoj dječjoj književnosti te će navedena djela biti interpretirana na način da će se ukratko opisati njihov sadržaj i značaj, a opširnije će biti interpretirani glavni likovi, njihove zajedničke i individualne osobine, čija je glavna zajednička karakteristika da su svi u pubertetu. Kako ih autorica prikazuje onakvima kakvi su tinejdžeri u stvarnom životu, u članku će biti prikazane sličnosti i razlike između spomenutih dječaka i djevojčica. U stručnoj psihološkoj literaturi pronađene su činjenice koje potkrepljuju navedene sličnosti i razlike. Iako su po mnogočemu slični, svaki je lik, kao i svaka osoba u stvarnome životu, poseban, jedinstven i ima jasno izraženu osobnost.

Ključne riječi: mladenaštvo, pubertet, dječaci, djevojčice, sličnosti i razlike.

1. UVOD

U hrvatskoj dječjoj književnosti Sanja Pilić reprezentira primjer „usmjerenog ludizma“.¹ Stjepan Hranjec navodi kako su svi njezini tekstovi namijenjeni djeci prepoznatljivi po jezičnoj igri, otkvačenosti, dakle, duhovito izokrenutom pogledu na svijet. U suvremenoj dječjoj hrvatskoj književnosti stvorila je novi tip proze, igrive, ležerne, stvaralačke, nedisciplinirane. Hranjec, također, ističe kako je Sanja Pilić uz Zorana Pongrašića, Anu Đokić-Pongrašić, Silviju Šesto i druge, predstavnica nove dječje proze u hrvatskoj suvremenoj književnosti.² „Riječ je o stvaranju nove poetike, najprije otvaranjem svih tema u okružju mladih ljudi, zatim u nastojanju za raznolikim, igrivim, pomalo otkvačenim strukturama, u razbijanju klasičnih kompozicija na uvode, poglavlja i slično, a osobito pak se ta novost ogleda u stilu kojim autori podilaze (u afirmativnom smislu) čitatelju.“³ Sanja Pilić u svojim se djelima pretežito obraća starijoj dječjoj populaciji, odnosno razmiče dobne granice dječje književnosti afirmacijom tinejdžerske literature i eksperimentira u strukturi romana namijenjenih djeci.

Djela Sanje Pilić zastupljena su i u nastavnom planu i programu za osnovnu školu, gdje su ponuđena u popisu lektire za 3. razred: *Nemam vremena*, *E baš mi nije žao* ili *Hoću i ja*; za 5. razred: *Mrvice iz dnevnog boravka* te za 8.

¹ *ludizam*² - razigranost (na sceni), domišljatost (u glumi); ekstemporacija

² Prema: Hranjec, S. (2006). *Pregled hrvatske dječje književnosti*. Zagreb: Školska knjiga

³ Hranjec, S. (2006). *Pregled hrvatske dječje književnosti*. Zagreb: Školska knjiga: 253.

razred: *O mamama sve najbolje* ili *Sasvim sam popubertetio*⁴, što govori o njezinom značaju za suvremenu hrvatsku dječju književnost.

2. LIKOVI DJEČAKA I DJEVOJČICA U ODABRANIM DJELIMA SANJE PILIĆ

Djela Sanje Pilić *Mrvica iz dnevnog boravka*, *Sasvim sam popubertetio* i *Jesam li se zaljubila* pisana su iz perspektive dječaka ili pak djevojčica koji su glavni likovi navedenih djela, a knjiga *O mamama sve najbolje* iz perspektive jedne majke koja pokušava napisati roman. U njima se autorica bavi problemima koji prate tinejdžere te ih opisuje na komičan način i približava mladim čitateljima. Ono što je uočljivo u njezinim romanima jest „Sanjino dobro poznavanje dječje psihologije, uspješno prebacivanje (slijevanje, identificiranje...) u djetetov kut promatranja iz kojega svijet izgleda upravo izokrenut, u svakom slučaju različitiji, razigraniji i veseliji nego kad se motri odraslim okom...”⁵

2.1. O mamama sve najbolje

Djelo *O mamama sve najbolje* (1990.) prvi je roman Sanje Pilić te se po svim obilježjima od kojih ga je autorica složila svrstava među ludističke dječje romane. Već u tom prvijencu prepoznaju se spomenuta autoričina pripovjedna obilježja; zafrkantski ton i zezancija kao jezgra cijele priče.⁶ Hranjec navodi kako je ovo djelo dvojbeno imenovati romanom u onom smislu u kojem dječji roman postoji jer u njemu nema fabule, konzistentne „čvrste“ priče, ne postoje klasično oblikovani likovi, a nema niti sveznajućeg pripovjedača. Djelo ima uvodnu sekvencu u kojoj autorica mama želi napisati knjigu o sebi jer se o majkama uopće ne piše. U djelu se zove Karamela Rudinsky, ima muža, filmskog redatelja Valdemara i djecu, Naranču i Lastana. Karamela nema inspiraciju i djelo se stvara zapravo opisivanjem stvaralačke nemoći. Cijelo djelo jedan je eksperiment na razini fabule, u predstavljanju likova, u pomalo ležernom, neobveznom izrazu, ispunjenom žanrovskim geminacijama, unutrašnjim monolozima, grafijski isticanim sintagmama, izrekama...⁷ Prevladavajuća i zarazna neozbiljnost kojom autorica u djelu pripovijeda o ozbiljnim temama i problemima (potraga za identitetom jedne nezadovoljne mame) prepoznata je kao nov glas u hrvatskoj

⁴ <http://public.mzos.hr/Default.aspx?sec=2202>

⁵ Tatarin, M. (2004). *Kućni prijatelj: ogledi o suvremenoj hrvatskoj prozi*. Zagreb: Mozaik knjiga: 129.

⁶ Prema: Zima, D. (2001). *Uz smijancije i ludancije bolje se raste*. U: *Zafrkancije, zezancije, smijancije i ludancije*. Zagreb: Školska knjiga

⁷ Prema: Hranjec, S. (1998). *Hrvatski dječji roman*. Zagreb: Znanje

dječjoj književnosti i to je potvrđeno vrijednom književnom nagradom Grigor Vitez.⁸

Karamelina kći Naranča djevojčica je u pubertetu, a sin Lastan ima 5 godina i ide u vrtić. Kako se članak bavi tinejdžerima, govorit će se o Naranči i njezinim osobinama. „Naranča je imala oči kao dva jezera, i uopće je cijela bila vodenasta, kao lopoč ili neki sličan cvijet.“⁹

Roditelji nemaju s njom većih problema, ona je tipična tinejdžerica kojoj je vrlo bitno kako izgleda: „Naranča se nadezodorivala s 8 × 4 i zamirisala cijeli stan. Obukla je hlače s naramenicama po posljednjem krik mode i skakala po sobama.“¹⁰ Piše pjesme, vodi dnevnik o svemu što joj se događa, svira klavir, eksperimentira i postaje vegetarijanka, zanima je mnogo stvari i pokušava se u njima pronaći. Zaokupljena je samom sobom, onime što će drugi o njoj misliti, baš kao i svi tinejdžeri. Preuschoff navodi kako je pubertet vrijeme nevjerojatno velikog egoizma, narcizma i nesigurnosti te se čini da su mladi ljudi toliko zaokupljeni sobom da zapravo ne uspijevaju biti stvarno duboko svjesni drugih ljudi.¹¹ Nitko ih za to ne bi trebao kriviti jer se susreću s brojnim fizičkim i psihičkim promjenama, iz djetinjstva ulaze u svijet odraslih te polagano sazrijevaju.

Naranča satima priča na telefon sa svojim prijateljicama i simpatijama. „I Naranča nestaje u svoju sobu. Ššššššš. Zove je Petar. On ima pjege na licu i vozi bicikl najluđe u razredu. Njih dvoje imaju tajnu, a tajna je tajna. Tu su mame suviše.“¹² Roditelji su Naranči dosadni, kao i svim tinejdžerima; u tim godinama uglavnom se povjeravaju samo najboljim prijateljima odnosno prijateljicama koji ih razumiju i prolaze isto što i oni. Naime, Naranča mrzi kad se njezini roditelji svađaju, što se podrazumijeva za svu djecu. „Mrzim kad se svađate – rekla je. I durila se. Napućila je usta i gledala pred sebe.“¹³ Iz navoda se vidi tipična reakcija djeteta na svađu roditelja, u osjećaju nemoći kako spriječiti tu svađu. Zajednička crta tinejdžerima je i zaljubljenost, što se vidi i na Narančinom primjeru: „Naranča se odljubila od Petra. Pustila je kosu. Zaljubila se u Zorana.“¹⁴ Hela Čičko je na vrlo lijep način opisala ulazak u pubertet i pojavu prvih ljubavi: „A on još s plišanom medvjedićem u pričuvi i sa slušalicama iz kojih dopire tehno glazba pokušava osvojiti veliki svijet, premda mu je roditeljska blizina još uvijek potrebna. U sukobu je s okolinom i cijela je obitelj zaokupljena njegovim nemirima i traženjima. Zbunjen je vanjskim promjenama i zabrinut vlastitim izgledom. Tijelo naime hita u sazrijevanje, a

⁸ Prema: Zima, D. (2001). *Uz smijancije i ludancije bolje se raste*. U: *Zafrkancije, zezancije, smijancije i ludancije*. Zagreb: Školska knjiga

⁹ Pilić, S. (1992). *O mamama sve najbolje*. Zagreb: Mladost: 19.

¹⁰ Pilić, S. (1992). *O mamama sve najbolje*. Zagreb: Mladost: 52.

¹¹ Prema: Preuschoff, G. (2006). *Odgoj djevojčica: Zašto su djevojčice različite i kako im pomoći da budu sretno i jake kad odrastu*. Zagreb: Naklada Kosinj

¹² Pilić, S. (1992). *O mamama sve najbolje*. Zagreb: Mladost: 30.

¹³ Pilić, S. (1992). *O mamama sve najbolje*. Zagreb: Mladost: 21.

¹⁴ Pilić, S. (1992). *O mamama sve najbolje*. Zagreb: Mladost: 113.

psiha taj tempo ne može pratiti. Snažno ga privlači suprotni spol, no prijeći će dug put od zaljubljenosti u samoga sebe, preko zaljubljenosti u drugu osobu – do sposobnosti da voli drugoga takvoga kakav jest.¹⁵

2. 2. Mrvice iz dnevnog boravka

Mrvice iz dnevnog boravka (1995.) drugi je roman autorice Sanje Pilić. Središte romana čini priča o zagrebačkoj obitelji o kojoj pripovijeda njezin najmlađi član, desetogodišnji dječak Janko. Obitelj je otkvačena: otac Džozef nezaposleni je diplomirani filozof koji kod kuće izrađuje nakit, ima rep i naušnice; majka Jaca s neobičnom frizurom crtačica je u Zagreb-filmu, a starija sestra Marina neprestano brine o svom izgledu, frizuri i noktima. Janko stasa i potvrđuje se vlastitim radom, surađuje u *Modroj lasti* te konstruira robota koji dječaku donosi priznanje, a ujedno je i rasplet djela.¹⁶

Naslov romana je metaforičan, njime autorica sugerira osnovnu temu, a to je obiteljska svakodnevnica, njezine „mrvice“ koje čitatelju iznosi Janko. I ovaj roman je vesela, humoristična i „zafrkantska“ knjiga, ali je posrijedi i disciplinirana tematska i strukturna razina djela. Djelo je jednostavno komponirano, diskurs je živ, protkan obiljem duhovitih dijaloga i uvjerljivim opisima „mrvice iz dnevnog boravka“. Luckastom neobveznošću Sanja Pilić upozorava i na funkcioniranje suvremene urbane obiteljske zajednice. Roman dotiče različite probleme s kojima se susreću desetogodišnjaci, njihovi prijatelji i roditelji. Glavno obilježje ovoga djela jest da autorica romanom relaksira i nasmijava mladoga čitača.¹⁷

U ovom romanu Sanje Pilić zastupljeno je više dječaka i djevojčica, uglavnom dječaka jer je glavni lik, koji je ujedno i pripovjedač, dječak Janko. U djelu se spominju njegovi prijatelji i vršnjaci, Juraj, Borna i Bumbar te Jankova starija sestra Marina i djevojčica Morana u koju se on zaljubljuje. Desetogodišnji Janko u ranom je pubertetu: „Na našim zemljopisnim širinama dječaci i djevojčice nalaze se u pubertetu između svoje devete i osamnaeste godine.“¹⁸

Kao i većina desetogodišnjih dječaka, Janko se ne voli prati. U kupaonici razmišlja o životu te o pravu na slobodu, za što on smatra da se u njegovoj kući dovoljno ne poštuje.

„- Jankec, operi rukice – mamin glas zvučao je više nego prijateljski. Pravio sam se da ne čujem i bio zaokupljen razmišljanjem o slobodi i nožnim prstima. Strašno mrzim imati sokne na nogama. Sloboda je u modi, a to se u

¹⁵ Čičko, H. (1998). *Mislim, da te volim... Prva ljubav u suvremenoj hrvatskoj knjiži za djecu i mladež*. U: Odrastanje u zrcalu suvremene hrvatske književnosti za djecu i mladež, zbornik. Zagreb: Tiskara Znanje d.d.: 26.

¹⁶ Prema: Hranjec, S. (1998). *Hrvatski dječji roman*. Zagreb: Znanje

¹⁷ Prema: Hranjec, S. (2006). *Pregled hrvatske dječje književnosti*. Zagreb: Školska knjiga

¹⁸ Hüsch, T. (2000). *Tajne odrastanja: savjeti za dječake*. Zagreb: Mozaik knjiga: 12.

mojoj kući ne poštuje. Oni bi mene u soknice, papučice, kupaonicu, na ručak...¹⁹

U školi se Janko dosađuje. Peti razred smatra mačjim kašljem jer je vrlo pametan. To se potvrđuje njegovim pisanjem za *Modru lastu*, čitanjem raznih enciklopedija, konstruiranjem Robotka, koji na koncu i oživljava. Janko samoga sebe smatra pametnim, poduzetnim i marljivim, ambicioznim te istraživački nastrojenim. Jedino što je Janku u školi teško i što zaista ne voli je učenje pjesmica napamet. „Mrzim učenje pjesmica. Sav se oznojim. (...) Kad vidim pjesmicu, mrtav sam.“²⁰

Sebe smatra zgodnim, iako ima klempave uši i nema još sve zube, te je ponosan na svoju „princ Valliant“ frizuru. Ne voli jesti i najdraže mu je kada ode u krevet prazna želuca; crijeva mu zavijaju i on se tomu jako veseli. Nadalje, ne želi odrasti. To mu, kako on kaže, uopće nije fora i želi se uvijek igrati, pa i kad odraste. Najviše voli biti sam i razmišljati te mrzi odlaske u posjete gdje mora mirno sjediti i pristojno se ponašati te paziti kako govori. Sve više razmišlja o životu, svaki dan donosi nešto novo i to mu je zabavno, najviše voli slušati tuđe razgovore i promatrati ljude, a voli i brbljati pod satom u školi.

Janko je najsretniji kada trči po školskom dvorištu naganjajući loptu, užitak mu je biti znojan po leđima i „driblati“. Kako je okružen nakitom, jer ga njegov otac izrađuje, smatra ga dosadnim i nepotrebnim. „A ne visuljci oko vrata. I utezi na ušima. I okovi oko ruku. Hmm, zapravo je taj nakit jako dosadan. Kao i kape za kupanje.“²¹

Zbog svoje zaljubljenosti ne može navečer zaspati te se osjeća odraslo i „bljutavo“. Što je stariji misli da je sve manje pametan i sve mu je manje jasno što treba raditi. Najveće mu je zadovoljstvo ležati u krevetu i čitati. Drago mu je kad primijeti da se ljudi mogu mijenjati nabolje, a ne samo nagore. Svi mu govore da je patnja važna i da iz nje učimo, no on se s time ne slaže.

Janko se želi razvijati u znanstvenom smislu i ima puno planova. Želi narasti, biti visok i zanimljiv. Misli da se u životu ljudi najviše boje ispasti glupi, a on smatra da je to jako prirodno pa čak ponekad i vrlo ugodno. Ima potrebu da se dokaže i pravi važan, da mu svi zavide, da bude slavan, da ga prepoznaju na ulici.

Jankovi najbolji prijatelji su Juraj i Borna. Njih trojica pohađaju isti razred, pomažu si, druže se, ali osjeća se i prisutnost ljubomore. „Osjetio sam da je pomalo ljubomoran što svaki dan telefoniram u „Modru lastu“ i razgovaram s glavnim urednikom. A i Borna se nekako promijenio. Borna je moj prijatelj iz vrtića, a ove dane ga jedva prepoznajem. Stalno nema vremena za mene i stalno svira violinu. Kao da se svi boje moje samostalnosti.“²² No, kako odrastaju, toga je sve manje. Kao i svaka „ekipa“, Janko i njegovi prijatelji imaju šale koje

¹⁹ Pilić, S. (2003). *Mrvice iz dnevnog boravka*. Zagreb: Alfa: 7.

²⁰ Pilić, S. (2003). *Mrvice iz dnevnog boravka*. Zagreb: Alfa: 9.

²¹ Pilić, S. (2003). *Mrvice iz dnevnog boravka*. Zagreb: Alfa: 51.

²² Pilić, S. (2003). *Mrvice iz dnevnog boravka*. Zagreb: Alfa: 17.

samo oni razumiju, kao i šifrirane riječi. Tako na primjer, kada se jako smiju, to nazivaju potres.

Ono što žele, pokušavaju i ostvariti. Odlučuju biti slavni te Borna i Janko osnivaju Klub slavnih muškaraca. Za dječake je karakteristično da uvijek nešto smišljaju, rade, imaju razne planove. Čitavo vrijeme su u akciji.²³

Za svoju sestru Marinu Janko kaže da je dosadna i samo telefonira i čita stripove. S njom se ne može ništa dogovoriti jer smatra da je ona u svome svijetu i uopće je ne razumije. Ne shvaća čemu služe sestre, osim što zauzimaju životni prostor. U njihovom odnosu zrcali se nerazumijevanje suprotnoga spola u vrijeme puberteta.

Marina kao djevojčica ima različite interese i brinu je stvari za koje Janka uopće nije briga. Ona brine o izlascima i izgledu. Uvrijeđena je kada mora ići s roditeljima u posjet te pati jer ne odlazi na uobičajeni obilazak terena, a i propušta susret s prijateljima. Djevojčice obično preuveličavaju stvari za razliku od dječaka, koji ne smatraju tragedijom jedan propušteni izlazak. Također, Janko navodi kako se ona svakih deset minuta smrtno zaljubi. Ali, kada pronalazi dečka koji joj odgovara, iznenada se mijenja, baš kao i Janko kada se zaljubi u Moranu. Janko navodi kako ne razumije ljubav, a niti djevojčice. „Priznajem da mi je ljubav nejasna činjenica, a povezana je s pranjem, barem koliko vidim po Marini.“²⁴

Kada se zaljubio u Moranu više mu nije bio problem prati se, čak mu se i apetit povećava. Kako je čuo da ljubav prolazi kroz želudac, kupuje Morani deset dekagrama parizera, čime ona baš i nije oduševljena. Morana pak njemu šalje ljubavna pisma s ružinim laticama. Janko misli da je ljubav naporna, ne može spavati i loše se osjeća. „Kao da sam progutao riblje ulje, poskliznuo se na koru od banane i dobio jedinicu u školi. I to se zove zaljubljenost. Užas!“²⁵ Kada postaju cura i dečko, Janko odmah sve vedrije gleda. Osjeća kako gori od ljubavi i najsretniji je na svijetu. Na kraju zaključuje kako je važno imati prijatelje i da zaljubljenost tjera čovjeka naprijed, u čemu se ogleda njegovo sazrijevanje.

2.2.1. Sasvim sam popubertetio

Roman *Sasvim sam popubertetio* (2002.) „dobni je pomak“ u djelima Sanje Pilić, u kojemu govori o petnaestogodišnjaku koji živi s majkom i kojega more ljubavni jadi.²⁶

Glavni junak romana je dječak Luka koji je razapet između školskih, ljubavnih i obiteljskih problema. Njega muči završetak osnovne škole, raspad

²³ Prema. Biddulph, S. (2006). *Odgoj dječaka: Zašto su dječaci različiti i kako im pomoći da postanu sretni i uravnoteženi muškarci*. Zagreb: Naklada Kosinj

²⁴ Pilić, S. (2003). *Mrvice iz dnevnog boravka*. Zagreb: Alfa: 24.

²⁵ Pilić, S. (2003). *Mrvice iz dnevnog boravka*. Zagreb: Alfa: 53.

²⁶ Hranjec, S. (2006). *Pregled hrvatske dječje književnosti*. Zagreb: Školska knjiga

obitelji uzrokovan odlaskom oca, odrastanje uz žene, zaljubljivanje.²⁷ O vrijednosti ovoga romana govori i činjenica da će djelo uprizoriti Zagrebačko kazalište „Žar ptica“ u režiji Aide Buković, a premijera će biti održana u veljači 2009. godine.²⁸

Uz Luku, u romanu se spominju i njegovi prijatelji Bero i Marko, također petnaestogodišnjaci. Nadalje, spominju se i Lukina devetnaestogodišnja sestra Martina te prijateljice, a ujedno i simpatije, Mihaela, Zvezdana i Mirjana.

Kako već duboko „zapada“ u pubertet, Luka eksperimentira s alkoholom i cigaretama jer želi biti „cool“. Među tinejdžerima vlada zabluda kako je pušenje „cool“, a uz to i alkohol se vrlo često konzumira. Naraštaji televizijskih i filmskih zvijezda pridonijeli su tom shvaćanju.²⁹ Kao i Janko, junak romana *Mrvice iz dnevnog boravka*, Luka razmišlja o životu, u potrazi je za samim sobom kao i svi tinejdžeri, razmišlja o curama. Za sve što mu se događa krivi pubertet: „Radi se o pubertetu, zar ne? Svemu je on kriv. To je doba spolnog sazrijevanja muškarca i žene. Iz ličinka ću se razviti u leptira, račića ili žabu. Prije ili poslije. Prestat će me vitlati hormoni i dugačak jezik će se skratiti.“³⁰ U ovom romanu Sanja Pilić vrlo lijepo i blisko tinejdžerima daje „definiciju“ puberteta: „Zato je možda pubertet i nekako prijelazno i zeznuto razdoblje – više nisi dijete i ne možeš biti dijete, a onda se razljutiš. Na koga? Na roditelje, jer oni su najbliži. Pripremaš se za novu borbu, a najradije bi uživao u sigurnosti slike koju si ipak gradio godinama, a koja se svakim danom odrastanja sve više lomi...“³¹

Luka ima prisan odnos sa starijom sestrom te joj se povjerava ne bojeći se da će ga ismijavati. Ovdje se ogleda razlika u odnosu na Janka i njegovu sestru, što se može pripisati razlici u godinama. Luka često mijenja mišljenje te se odljubljuje i zaljubljuje: „Još do prije pola sata razmišljao sam o Zvezdani kao idealnoj osobi za mene, a sada se Mihaela pretvarala u kraljicu...“³² Kako su Lukini roditelji rastavljeni, nedostaje mu otac, muškarac u njegovu životu na kojega će se moći osloniti i koji će ga razumjeti i pomoći mu oko problema o kojima mu je neugodno razgovarati s majkom ili sestrom. Nekoliko puta nalazi se s ocem, a ti ga susreti samo uznemiruju jer ga otac ne razumije i ne može se osloniti na njega te mu takav nije potreban. „Taj me susret zdrmao – poželio sam opet imati curu i nekome pripadati. ... Volio sam svoga oca zamišljati boljim i odlučnijim nego što je bio, a sada me uistinu podsjetio na sebe i znao sam da ne moram žaliti što ga više nemam.“³³

U romanu se povlači i pitanje osjećajnosti dječaka i djevojčica te kako djevojčice više pokazuju svoje osjećaje nego dječaci, koji ih drže u sebi zbog

²⁷ <http://knjiga.hr/04asp?param=S&ID=10064>

²⁸ <http://teatar.hr/5781/sezona-200809-zar-ptica/>

²⁹ Prema. Hüsch, T. (2000). *Tajne odrastanja: savjeti za dječake*. Zagreb: Mozaik knjiga

³⁰ Pilić, S. (2007). *Sasvim sam popubertetio*. Zagreb: Mozaik knjiga d. o. o.: 27.

³¹ Pilić, S. (2007). *Sasvim sam popubertetio*. Zagreb: Mozaik knjiga d. o. o.: 104.

³² Pilić, S. (2007). *Sasvim sam popubertetio*. Zagreb: Mozaik knjiga d. o. o.: 39.

³³ Pilić, S. (2007). *Sasvim sam popubertetio*. Zagreb: Mozaik knjiga d. o. o.: 46.

straha od ismijavanja. To vidimo na primjeru djevojčice Mirjane koja ima problema s težinom te je Luka zbog toga ismijava, iako zna da to nije u redu. Vrijeđa je svojim riječima i ona plače: „Mirjana je počela plakati. Suze su joj prvo klizile, a onda lijevale niz lice. Lijevale. Doslovno. Dvije mokre pruge izbrazdale su joj lice.“³⁴

U tinejdžerskoj dobi intenzivni odnosi s vršnjacima vrlo su važni za razvoj. U pubertetu prijatelji postaju gotovo važniji od obitelji. Prijatelji i „klape“ zapravo su mala slika društva u kojemu se tinejdžeri moraju potvrditi kao odrasle osobe.³⁵ Dječaci često izmišljaju razne dogodovštine kako bi ih društvo što bolje prihvatilo i kako bi bili „face“ i drugi im se divili. Tako se i Luka hvali pred svojim prijateljima: „Sam kao prst počeo sam gubiti samopouzdanje i pred dečkima izmišljati ljubavne avanture koje se događaju kad sam s mamom u gostima kod nekakvih dosadnih prijatelja iz Marije Bistrice ili Velike Gorice...“³⁶

Kako se bliži kraj školske godine, Luka je sve više uplašen, boji se budućnosti, upisa u srednju školu, onoga s čime se još nije susretao i što ga tjera da sazrijeva i odrasta. Većinu tinejdžera brine školovanje, upis u srednju školu, pitanje što žele postati i kako će to i postići. „Može se reći da je za većinu mladih škola nešto poput prvog zanimanja koje zna biti prilično stresno. Hoću li uspjeti u školi? Zašto mi se to toliko gadi? Hoće li ispit biti pretežak? Što će reći roditelji na moju svjedodžbu? A što poslije škole? Popis pitanja nastavlja se unedogled jer školska svakodnevica može dovesti do kriznih situacija i stvoriti probleme. Posljedica katkada može biti panika.“³⁷

U romanu se spominju i razlike između dječaka i djevojčica, o čemu će govora biti u sljedećem poglavlju. Djevojčice ranije ulaze u pubertet i ranije sazrijevaju nego dječaci, a o tome govori i glavni junak ovoga romana: „Djevojke su zaista drugačije od dječaka. Odraslije. Osjetio sam kako se znojim.“³⁸

2.3. Jesam li se zaljubila?

Roman Sanje Pilić *Jesam li se zaljubila* (2006.) dobitnik je Časne liste IBBY-ja za 2008. godinu.³⁹ Glavni lik romana jest trinaestogodišnja djevojčica Zlatka, koja je odlična učenica te sve svoje zadatke obavlja na vrijeme i ne dopušta da ju bilo što u tome spriječi. Zapravo bi se moglo reći da je prava „štreberica“. Treba dodati da se Zlatka smije onima koji su zaljubljeni i misli da se to njoj ne može dogoditi. No, naravno, nema djevojčica koje se nikada nisu

³⁴ Pilić, S. (2007). *Sasvim sam popubertetio*. Zagreb: Mozaik knjiga d. o. o.: 25.

³⁵ Prema: Hüsch, T. (2000). *Tajne odrastanja: savjeti za dječake*. Zagreb: Mozaik knjiga

³⁶ Pilić, S. (2007). *Sasvim sam popubertetio*. Zagreb: Mozaik knjiga d. o. o.: 30.

³⁷ Hüsch, T. (2000). *Tajne odrastanja: savjeti za dječake*. Zagreb: Mozaik knjiga: 158.

³⁸ Pilić, S. (2007). *Sasvim sam popubertetio*. Zagreb: Mozaik knjiga d. o. o.: 66.

³⁹ http://hr.wikipedia.org/wiki/Sanja_Pilić%27s_djela

zaljubile, pa je tako i Zlatku ljubav presrela iznenada.⁴⁰ Roman se bavi pitanjem prvih ljubavi, tinejdžerske zaljubljenosti, prvog poljupca i prijateljstva.

Zlatka pohađa 7. razred i govori o svojim problemima i osjećajima, prijateljstvu sa Šteficom i Zdenkom te dječacima Zorkom, Tomom i Mariom koji joj se sviđaju. Ne razumije dečke i vrlo je zbunjena kada su oni u pitanju: „S kojeg planeta padaju mladići u naše živote? Što ih podučavaju, kako ih odgajaju da ispadnu takve neodoljive face?“⁴¹ Zlatka proživljava svoj prvi izlazak s dečkom, prvi poljubac i pritom opisuje kako se osjeća, koliko je nesigurna i zbunjena. Poput svih djevojčica u pubertetu, Zlatka mnogo vremena posvećuje sebi i svome izgledu, neprestano se uređuje. Nije zadovoljna svojim izgledom, a nažalost, to je čest slučaj kod tinejdžera. „Svejedno, uspjela sam i razmišljati o svom izgledu. Dok je Štefica ogovarala Ljiljicu pomalo bih bacala pogled u izloge i nisam bila zadovoljna onim što sam vidjela.“⁴² Djevojčice koje su prije puberteta bile samopouzdanе, kao Zlatka, u pubertetu mogu početi sumnjati u svoje sposobnosti i preispitivati se. Slike ljepotica koje svakodnevno vide u medijima pokazuju im kako treba izgledati privlačna žena te nameću privlačnost kao prioritet. Stoga nesigurne djevojčice teško mogu biti zadovoljne svojim tijelom. Na prvo mjesto stavljaju tinejdžerske i ženske časopise koji govore kako se šminkati i kako se oblačiti, a mnoge djevojčice ih čitaju. Izložene su mnogim pritiscima i mogu imati teškoća s razvojem vlastitog identiteta, osobito ako ne odgovaraju trenutnom idealu ljepote.⁴³ Upravo zato potrebna im je roditeljska pomoć, kao i prijateljice koje ih razumiju i prolaze isto što i one. Naravno, pri tome ne mislim samo na problem izgleda, već na sve ono što ih muči, zaokuplja i plaši u ovom prijelaznom razdoblju. Zlatkine prijateljice su Štefica i Zdenka, s njima Zlatka priča o svojim problemima i međusobno si pomažu. Preuschoff navodi kako je tijekom puberteta vrlo važno pripadati skupini djevojčica koje su približno iste dobi. U tim skupinama stvara se osjećaj zajedništva. U svojoj grupi djevojčice u razvoju mogu sigurno eksperimentirati s frizurom, odjećom i šminkom. Dugi telefonski pozivi i brojni sati provedeni zajedno pomažu im da razviju vlastiti identitet i vježbaju socijalne vještine. Čvrsta prijateljstva uobičajena su u ovoj fazi i imaju mnogostruku korist; uče djevojčice da se bore sa svojim slabostima, da kažu ne i postanu suosjećajni sugovornici, pružaju djevojčicama priliku da osjete priznanje i poštovanje okoline.⁴⁴

Zlatki, kao i većini tinejdžera, misli neprestano lutaju, tuđa raspoloženja imaju na nju velik utjecaj te neprestano mijenja vlastita raspoloženja. Također razmišlja o svom školovanju, paralelno pohađa i glazbenu školu te trenira

⁴⁰ <http://knjizara.ekupnja.com/Jesam-li-se-zaljubila-Sanja-Pilic-pr-18411.html>

⁴¹ Pilić, S. (2006). *Jesam li se zaljubila?* Zagreb: Mozaik knjiga d. o. o.: 103.

⁴² Pilić, S. (2006). *Jesam li se zaljubila?* Zagreb: Mozaik knjiga d. o. o.: 58.

⁴³ Prema: Preuschoff, G. (2006). *Odgoj djevojčica: Zašto su djevojčice različite i kako im pomoći da budu sretnе i jake kad odrastu.* Zagreb: Naklada Kosinj

⁴⁴ Prema: Preuschoff, G. (2006). *Odgoj djevojčica: Zašto su djevojčice različite i kako im pomoći da budu sretnе i jake kad odrastu.* Zagreb: Naklada Kosinj

taekwondo. Razmišlja i o budućnosti, što će raditi: „Razmišljam o budućnosti. Želim li svirati glasovir? Trebam li pročitati lektiru *Čuvaj se senjske ruke*, a baš mi nije zabavna? I je li pametno uvijek govoriti istinu?“⁴⁵

O nestalnosti tinejdžerskih ljubavi u romanu nalazimo potvrdu u Zlatkinim riječima: „Bunička me pohvalila i rekla da sam talentirana, a ja sam pogledala prema Mariju i namignula. Dok sam glumila frajericu razmišljala sam o Tomi. Zatim sam svrnula pogled prema Zorku.“⁴⁶

Zlatka voli ići u školu, zahvaljujući njoj ona osjeća da postoji, da je netko i nešto. Kao i Luka, glavni junak Sanjinog romana *Sasvim sam popubertetio* i Zlatka želi biti u središtu pažnje, voljena te slušati o svojim vrlinama: „Zapravo, htjela sam da pričamo o meni. O tome kako sam zabavna i posebna, i iako provodimo toliko vremena u istome razredu još mu nisam dosadila. A ne mogu dosaditi zato što sam tako izuzetna.“⁴⁷ Smatra da odrasti i nije tako zabavno zbog ljubavnih nedoumica, simpatija, glumatanja i sličnih stvari.

Na kraju romana Zlatka se istinski zaljubljuje u Marija, dječaka s kojim je izlazila te zaključuje kako je život jako čudan: „I po ne znam koji put te večeri pomislila sam kako je život čudan, pogotovo kada imaš trinaest godina i još si djevojčica koja se pretvara u djevojku. Čudan, sasvim, sasvim čudan.“⁴⁸

3. SLIČNOSTI I RAZLIKE DJEČAKA I DJEVOJČICA

Razlike među spolovima⁴⁹ su jasne. Dječaci teško uspostavljaju kontakt s djevojčicama, ne znaju što da im kažu, dok djevojčice lakše vode razgovor od dječaka.⁵⁰ Ta činjenica potvrđuje se u romanu Sanje Pilić *Mrvica iz dnevnog boravka*, kada dječaku Janku u susret dolazi Morana, djevojčica koja mu se sviđa, a on bi odmah pobjegao jer ne zna što bi joj rekao. Isto pronalazimo i u romanu *Sasvim sam popubertetio* kada Luka ne želi uopće otići u školu zbog susreta sa Zvezdanom: „Nisam znao što bih. Bio sam ludo nervozan zbog budućega susreta sa Zvezdanom. Razmišljao sam o tome da čak ne odem u školu; tolika me uhvatila trta.“⁵¹

⁴⁵ Pilić, S. (2006). *Jesam li se zaljubila?* Zagreb: Mozaik knjiga d. o. o.: 79.

⁴⁶ Pilić, S. (2006). *Jesam li se zaljubila?* Zagreb: Mozaik knjiga d. o. o.: 89.

⁴⁷ Pilić, S. (2006). *Jesam li se zaljubila?* Zagreb: Mozaik knjiga d. o. o.: 98.

⁴⁸ Pilić, S. (2006). *Jesam li se zaljubila?* Zagreb: Mozaik knjiga d. o. o.: 137.

⁴⁹ Dvije su bitne razlike: hormoni utječu na različita ponašanja dječaka i djevojčica te se razlikuje i razvoj mozga između dječaka i djevojčica, a to utječe na njihovo ponašanje i njihov način razmišljanja. Mozak dječaka razvija se sporije od mozga djevojčica te su lijeva i desna moždana polutka kod dječaka slabije povezane. Novija istraživanja pokazala su da dječaci prilaze rješavanju određene vrste problema samo jednom moždanom polutkom, dok se djevojčice koriste objema. Dječacima je teško raditi stvari za koje su potrebne obje moždane polutke, a takve su aktivnosti na primjer čitanje, razgovor o osjećajima i rješavanje problema mirnim samoopažanjem umjesto tjelesnom silom.

⁵⁰ Prema: Biddulph, S. (2006). *Odgoj dječaka: Zašto su dječaci različiti i kako im pomoći da postanu sretni i uravnoteženi muškarci*. Zagreb: Naklada Kossin

⁵¹ Pilić, S. (2007). *Sasvim sam popubertetio*. Zagreb: Mozaik knjiga d. o. o.: 73.

Ranije sazrijevanje djevojčica⁵² nalazimo kao primjer u romanu *Sasvim sam popubertetio*: „- Molim te, Luka, pa vi ste u pubertetu! Upadate u pubertet kao muhe bez glave; naravno da je to prilično naporno... Mi cure smo ozbiljnije, naprednije...“⁵³

Djevojčice se često došaptavaju i ismijavaju dječake, a dječaci se ljute i zafrkavaju djevojčice. Dječaci više zadržavaju osjećaje u sebi dok ih djevojčice dijele sa svojim prijateljicama. U pubertetu vrlo važnu ulogu imaju prijatelji i obitelj, osobe kojima tinejdžeri mogu vjerovati i povjeriti svoje probleme i svoje osjećaje.

Svoj uspjeh dječaci pripisuju inteligenciji i marljivosti, a djevojčice povoljnim vanjskim okolnostima, a ne svojim snagama i sposobnostima. Za neuspjeh pak, dječaci okrivljuju vanjske uzroke, dok djevojčice obično okrivljuju sebe. Taj primjer također nalazimo u spomenutim romanima Sanje Pilić. Također, u istim romanima pronalazimo zajedničku karakteristiku da se svi tinejdžeri teško nose s pubertetom, zbunjeni su, naglo mijenjaju mišljenje, hormoni im „luduju“ te brzo mijenjaju svoja raspoloženja. Svi se brzo zaljubljuju i odljubljuju, brinu se o tome što će drugi misliti o njima. „- Mama, ne deri se. Čut će te susjedi. – To kaže Naranča. U njenim godinama se razmišlja o susjedima.“⁵⁴ Tinejdžeri su sami sebi najvažniji, vlastiti izgled im je vrlo važan, što se vidi na primjerima i dječaka i djevojčica. Iako je problem vlastitog izgleda više zastupljen među djevojčicama, Narančom i Zlatkom, u romanu *Sasvim sam popubertetio* saznajemo da su i dječaci zaokupljeni svojim izgledom i da se vole dotjerivati i biti privlačni suprotnom spolu: „Čekam Mirjanu pred „Krlježom“, pažljivo odjeven. Majica, hlače, kosa postavljena u ježeka, sunčane naočale...“⁵⁵ Zajednička karakteristika djevojčica u spomenutim romanima jest da vode duge telefonske razgovore; tako i Marina, Jankova sestra (*Mrvice iz dnevnog boravka*), Naranča (*O mamama sve najbolje*) te Zlatka (*Jesam li se zaljubila?*) satima razgovaraju preko telefona sa svojim prijateljicama. U romanima *Sasvim sam popubertetio* i *Mrvice iz dnevnog boravka* likovi raspravljaju i o tome kako djevojčice vole „frajere“. O tome govori Zvezdana: „- Pa, ovaj, on je frajer... Pravi se važan, mi cure to volimo. Znam da je glupo, ali volimo.“⁵⁶ i Mario: „- Cure uglavnom žele dečke koji se prave važni ili su nedodirljivi.“⁵⁷

⁵² Devetogodišnje ili desetogodišnje djevojčice često su jake i sigurne u sebe, za razliku od dječaka njihove dobi. Ta razlika očituje se u činjenici da djevojčice ranije sazrijevaju. S trinaest, četrnaest ili petnaest godina djevojčice su često zbunjene, uznemirene i nesigurne. To obično ima veze s očekivanjima koja pred njih postavlja njihova nova uloga.

⁵³ Pilić, S. (2007). *Sasvim sam popubertetio*. Zagreb: Mozaik knjiga d. o. o.: 66.

⁵⁴ Pilić, S. (1992). *O mamama sve najbolje*. Zagreb: Mladost: 61.

⁵⁵ Pilić, S. (2007). *Sasvim sam popubertetio*. Zagreb: Mozaik knjiga d. o. o.: 109.

⁵⁶ Pilić, S. (2007). *Sasvim sam popubertetio*. Zagreb: Mozaik knjiga d. o. o.: 84.

⁵⁷ Pilić, S. (2006). *Jesam li se zaljubila?* Zagreb: Mozaik knjiga d. o. o.: 112.

4. ZAKLJUČAK

Iz romana Sanje Pilić: *O mamama sve najbolje*, *Mrvice iz dnevnog boravka*, *Sasvim sam popubertetio* i *Jesam li se zaljubila?* možemo zaključiti da ono što je u njima bitno nisu izvanjski događaji u životima glavnih junaka, već način na koji oni izlaze na kraj s vlastitim unutarnjim prostorima i svijetom koji ih okružuje. Uočavamo kako se dječaci i djevojčice u mladenaštvu po mnogočemu razlikuju, ali su i po mnogočemu slični. Sve tinejdžere muče isti problemi: odrastanje, sazrijevanje, nesigurnost, ranjivost, strah od budućnosti, vlastiti izgled, potreba za pripadnošću, prijateljstvo, prve ljubavi i nerazumijevanje suprotnoga spola. Ali, kako je vidljivo i kod Sanje Pilić svako je dijete jedinstveno i ima jasno izraženu osobnost i iako je poput drugih, na svoj je način posebno.

IZVORI

- Pilić, S. (1992). *O mamama sve najbolje*. Zagreb: Mladost
Pilić, S. (2003). *Mrvice iz dnevnog boravka*. Zagreb: Alfa
Pilić, S. (2007). *Sasvim sam popubertetio*. Zagreb: Mozaik knjiga d. o. o.
Pilić, S. (2006). *Jesam li se zaljubila?* Zagreb: Mozaik knjiga d. o. o.

LITERATURA

- Anić, V.; Goldstein, I. (2000). *Rječnik stranih riječi*. Zagreb: Novi Liber
Biddulph, S. (2006). *Odgoj dječaka: Zašto su dječaci različiti i kako im pomoći da postanu sretni i uravnoteženi muškarci*. Zagreb: Naklada Kосinj
Čičko, H. (1998). *Mislim, da te volim... Prva ljubav u suvremenoj hrvatskoj knjizi za djecu i mladež*. U: *Odrastanje u zrcalu suvremene hrvatske književnosti za djecu i mladež*, zbornik. Zagreb: Tiskara Znanje d.d.
Hranjec, S. (1998). *Hrvatski dječji roman*. Zagreb: Znanje
Hranjec, S. (2006). *Pregled hrvatske dječje književnosti*. Zagreb: Školska knjiga
Hüsch, T. (2000). *Tajne odrastanja: savjeti za dječake*, Zagreb: Mozaik knjiga
Preuschoff, G. (2006). *Odgoj djevojčica: Zašto su djevojčice različite i kako im pomoći da budu sretni i jake kad odrastu*, Zagreb: Naklada Kосinj
Tatarin, M. (2004). *Kućni prijatelj: ogledi o suvremenoj hrvatskoj prozi*, Zagreb: Mozaik knjiga
Zima, D. (2001). *Uz smijancije i ludancije bolje se raste*. U: *Zafrkancije, zezancije, smijancije i ludancije*. Zagreb: Školska knjiga

INTERNET

<http://knjiga.hr/04asp?param=S&ID=10064>
<http://knjizara.ekupnja.com/Jesam-li-se-zaljubila-Sanja-Pilic-pr-18411.html>
<http://public.mzos.hr/Default.aspx?sec=2202>
<http://teatar.hr/5781/sezona-200809-zar-ptica/>
http://hr.wikipedia.org/wiki/Sanja_Pilić
<http://www.zamirzine.net/spip.php?article6805>

THE CHARACTERS OF BOYS AND GIRLS IN SANJA PILIĆ'S LITERARY WORK

Summary: The paper discusses the four novels for the young by the author Sanja Pilić including the following: *O mamama sve najbolje*, *Mrvica iz dnevnog boravka*, *Sasvim sam pubertetio* and *Jesam li se zaljubila?* In addition to the emphasis of the author's importance in the Croatian children's literature, the interpretation of the novels is aimed at briefly outlining their contents and significance. A more detailed interpretation is dedicated to the main characters and their individual and common traits, adolescence being the most important one. Furthermore, the paper deals with the similarities and differences between the characters of boys and girls who are depicted true to their real-life counterparts. The evidence supporting those similarities and differences can be found in the psychological literature. Although in many respects similar, each character, as well as each person in real life, is unique with their striking personality.

Key words: adolescence, puberty, boys, girls, similarities and differences.

Author: Senka Gazibara, studentica diplomskog studija Hrvatski jezik i književnost i pedagogije, Filozofski fakultet, Osijek

Review: *Život i škola*, br. 21 (1/2009.), god. 57., str. od 95. do 107.

Title: Likovi dječaka i djevojčica u djelima Sanje Pilić

Categorisation: stručni rad

Received on: 26. siječnja 2009.

UDC: 821-163.42-31.09

159.922.8:613.8

Number of sign (with spaces) and pages: 36.210 (: 1800) = 20,116 (: 16) = 1,257